

Soek jy 'n fantastiese tutor?

www.teachme2.com/matriek

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

VERBRUIKERSTUDIES

NOVEMBER 2021

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 200

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 19 bladsye.

AFDELING A: KORTVRAE**VRAAG 1**

1.1	1.1.1	B✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.157, Suksesvol, p.173)</i>	(1)
	1.1.2	C✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.158-159, Suksesvol, p.175)</i>	(1)
	1.1.3	B✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.167, Suksesvol, p.185)</i>	(1)
	1.1.4	D✓	<i>Verstaan, maklik (Verken, p.170, Suksesvol, p.193)</i>	(1)
	1.1.5	A✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.166, Suksesvol, p.184)</i>	(1)
	1.1.6	A✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.72; Suksesvol, p.79, 80)</i>	(1)
	1.1.7	D✓	<i>Verstaan, matig (Verken, p. 89, Suksesvol, p.103)</i>	(1)
	1.1.8	B✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.98; Suksesvol, p.118)</i>	(1)
	1.1.9	C✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.71; Suksesvol, p.77)</i>	(1)
	1.1.10	B✓	<i>Verstaan, maklik (Verken, p.103; Suksesvol, p.123)</i>	(1)
	1.1.11	D✓	<i>Verstaan, maklik (Verken, p.49; Suksesvol, p.53)</i>	(1)
	1.1.12	A✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.54; Suksesvol, p.57)</i>	(1)
	1.1.13	C✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.148; Suksesvol, p.162)</i>	(1)
	1.1.14	D✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.118; Suksesvol, p.137)</i>	(1)
	1.1.15	C✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.120; Suksesvol, p.139)</i>	(1)
	1.1.16	A✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.40; Suksesvol, p.42)</i>	(1)
	1.1.17	C✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p. 35; Suksesvol, p.35)</i>	(1)
	1.1.18	A✓	<i>Verstaan, matig (Verken, p.13; Suksesvol, p.19)</i>	(1)
	1.1.19	B✓	<i>Verstaan, matig (Verken, p.37; Suksesvol, p.39)</i>	(1)
	1.1.20	D✓	<i>Verstaan, maklik (Verken, p.10; Suksesvol, p.17)</i>	(1)

1.2	B✓			
	E✓			
	G✓			
	H✓		(Enige volgorde)	(4)
	<i>Onthou, maklik (Verken, p.121; Suksesvol, p.138)</i>			
1.3	1.3.1	F✓		
	1.3.2	C✓		
	1.3.3	E✓		
	1.3.4	A✓		(4)
	<i>Verstaan, matig (Verken, p.12-18; Suksesvol, p.21-22)</i>			
1.4	1.4.1	D✓		
	1.4.2	G✓		
	1.4.3	A✓		
	1.4.4	E✓		(4)
	<i>Verstaan, matig (Verken, p.92-94; Suksesvol, p.113-114)</i>			
1.5	1.5.1	Vrystellings/ uitsluiting/ vrystellings/ vrywaringsklousule✓ (Verken, p.156; Suksesvol, p.173)		
	1.5.2	Uitvissing/ Swendelskema (Hengel)✓ (Verken, p.159; Suksesvol, p.177)		
	1.5.3	Grysgoedere/ Parallele invoere✓ (Verken, p.158; Suksesvol, p.176)		
	1.5.4	Onbillike sakepraktyke✓	(Verken, p.157; Suksesvol, p.174)	(4)
	<i>Verstaan, matig</i>			
1.6	B✓			
	C✓			
	E✓			
	G✓		(Enige volgorde)	(4)
	<i>Analiserings, moeilik (Graad 11)</i>			
				[40]
TOTAAL AFDELING A:				40

AFDELING B: LANGVRAE**VRAAG 2: DIE VERBRUIKER****2.1 Noem die dokument wat 'n wettige ooreenkoms tussen twee of meer partye is.**

Kontrak✓

Onthou, maklik (Verken, p.155; Suksesvol, p.169)

(1)

2.2 Gee TWEE voorbeelde van fossiel brandstof as 'n vorm van energie.

- Steenkool✓¹
- Olie/ parafien/ karosene✓²
- Natuurlike Gas/ Gas✓³

(Enige 2)

Onthou, maklik (Verken, p.169-170; Suksesvol, p.190)

(2)

2.3 Definieer die term repokoers.

Die rentekoers waarteen die kommersiële banke✓¹ geld van die Reserwe bank kan leen.✓²

OF

Die basis✓³ vir die berekening van die rentekoers is die Suid Afrikaanse Reserwe Bank✓⁴ se Terugkoopkoers (repokoers).

Onthou, maklik (Verken, p.166; Suksesvol, p.184)

(2)

2.4 Noem DRIE maniere waarop verbruikers elektrisiteit kan bespaar wanneer ligte in die huis gebruik word.

- Skakel ligte af wanneer dit nie benodig word nie.✓¹
- Gebruik gloeilampies met lae wattverbruik waar moontlik/ gebruik minder gloeilampies met hoër wattverbruik.✓²
- Vervang konvensionele gloeilampies met energiebesparende/ kompak-fluoorligte. (CFL)/ LED ligte.✓³
- Gebruik lae energie/ energiebesparende lampe/ sensors/ A-energie gradering gloeilampies.✓⁴
- Gebruik sonkrag ligte in die huis/ tuin.✓⁵

(Enige 3)

Onthou, maklik (Verken, p.173; Suksesvol, p.192)

(3)

2.5 2.5.1 Noem wie voorlopige belasting behoort te betaal.

Belastingbetalers wat nie 'n vaste inkomste verdien nie/ vasgestel is nie/ belastingbetalers met 'n onreëlmatige/ ongereelde inkomste/ mense met ander inkomste as 'n gereelde salaris/ boere/ besigheidseienaars.✓

Toepassing, matig (Verken, p. 163; Suksesvol, p.181)

(1)

2.5.2 Verduidelik hoe voorlopige belasting aan SAID betaal word.

- Voorlopige belasting word in die vorm van twee paaiemente/ tweekeer per jaar betaal✓¹ uit inkomste wat tydens die eerste jaar ontvang was (in plaas van in die vorm van 'n enkele groot som geld na die einde van die jaar).
- Belasting word twee keer per jaar betaal gebaseer op die geskatte belasbare inkomste.✓²

(2)

*Verstaan, matig (Verken, p.163; Suksesvol, p.181)***2.6 2.6.1 Identifiseer die tipe klub wat hierbo beskryf word.**

Stokvel/ Gemeenskap gebaseerde spaarklub✓

(1)

*Verstaan, maklik (Verken, p.161-165; Suksesvol, p.177)***2.6.2 Noem DRIE vereistes wat Siyabuthana moet aan voldoen om as 'n wettige klub beskou te kan word.**

- Al die lede moet weet hoeveel geld✓¹ elkeen sal belê, hoe✓² die geld belê sal word en wie die geld sal bestuur.✓³
- Al die lede moet saamstem oor die risiko wat hulle bereid is om te neem.✓⁴
- Alle bydraes moet aan 'n gemeenskaplike fonds gemaak word.✓⁵
- Alle lede moet voordeel uit die klub trek.✓⁶
- Daar moet saamgestem word oor die sperdatum vir die betaling van maandelikse bydraes.✓⁷
- Alle lede moet weet hoe gereeld vergaderings gehou gaan word.✓⁸
- Alle lede moet weet hoe gereeld uitbetalings gemaak gaan word✓⁹ en wanneer dit 'n spesifieke lid se beurt sal wees om voordeel uit dit geld te trek.✓¹⁰

(Enige 3)

(3)

*Verstaan, matig (Verken, p.161-162; Suksesvol, p.178)***2.7 Adviseer die gemeenskap oor hoe om elk van die volgende effektief te gebruik om water te bespaar:****2.7.1 Krane**

- Maak seker dat daar geen krane is wat drup nie/ herstel krane wat drup/ lek.✓¹
- Installeer kraanbelugters omdat dit die watervloei met 50 –70% verminder.✓²
- Draai die water toe terwyl jy jou tande borsel/ klere uitspoel/ skottelgoed was/ hande was.✓³
- Plaas 'n emmer onder 'n lekkende kraan en gebruik die water vir 'n ander doel.✓⁴
- Gebruik 'n koppie of 'n glas wanneer water gedrink word, moenie van 'n lopende kraan af drink nie.✓⁵
- Installeer sensor krane.✓⁶

(Enige 3)

(3)

Verstaan, maklik (Verken, p.180; Suksesvol, p.199)

2.7.2 Toilette

- Plaas 'n plastiekbottel vol water/ baksteen in die spoelbak om die hoeveelheid water wat met elke spoel gebruik word, te verminder.✓¹
- Maak seker dat die toilet/ spoelbak/ pype nie lek nie.✓²
- Lig die handvatsel nadat die vloeistof weggespoel het, om die hoeveelheid water wat weggespoel word, te verminder.✓³
- Gebruik bad/ stort/ wasmasjien/ swembad water om die toilet te spoel.✓⁴
- Installeer 'n dubbel spoelsisteem.✓⁵
- Spoel slegs wanneer nodig.✓⁶

(Enige 3) (3)

*Verstaan, maklik (Verken, p.180; Suksesvol, p.199)***2.8 2.8.1 Definieer die term swendelskema.**

'n **Swendelskema** is 'n valse en oneerlike besigheidstransaksie✓¹ wat dikwels verbind is aan georganiseerde misdaad.✓²

OF

'n **Swendelskema** is 'n oneerlike skema✓³ wat gewoonlik 'n niksvermoedende verbruiker op 'n oneerlike wyse oorreed om 'n buitensporige prys/ bedrag vir goedere en dienste te betaal.✓⁴

(2)

*Onthou, maklik (Verken, p.159; Suksesvol, p.176-177)***2.8.2 Identifiseer en verduidelik DRIE waarskuwingstekens wat aandui dat hierdie advertensie 'n swendelskema is.**

- Dit is 'n aanlyn ontwerpersklerewinkel/ het geen naam/ adres/ webtuiste✓¹ mag nie bestaan nie/ kan nie nagevors word nie.✓²
- 'n Gesertifiseerde ID kopie✓³ moet deur WhatsApp aangestuur word wat gebruik kan word vir identiteit diefstal.✓⁴
- WhatsApp word vir kommunikasie gebruik,✓⁵ is 'n nie-amptelike platform vir aansoek vir werk nie.✓⁶
- Deposito van R250 moet deur kitsgeld/ kontant/ "e-wallet"✓⁷ betaal word, daar sal geen spoor van die geld wees indien die kontaknommer wat verskaf is, vernietig word.✓⁸
- Die eerste 30 potensiële modelle wat reageer, ontvang die volle kontant terug✓⁹ daar mag geen kontant aan enige iemand terugbetaal word nie/ swendelaar(s) mag met die geld verdwyn.✓¹⁰
- Bankbesonderhede✓¹¹ mag gebruik word om geld van aansoekers te steel.✓¹²

(Enige 3 x 2) (6)

Toepassing, matig (Verken, p.159; Suksesvol, p.176-177; Newspaper article)

2.9 Verduidelik hoe gebrekkige vullisverwydering 'n negatiewe impak op 'n gemeenskap kan hê.

- Indien vullis nie gereeld verwyder/ gekollekteer word nie, sal dit bydra tot die skepping van 'n ongesonde omgewing/ wat siektes^{✓1} meer peste/ vlieë/ rotte/ mikroörganismes/ onooglik/ slegte reuke veroorsaak.^{✓2}
- Dit skep 'n onveilige^{✓3} leefomgewing omdat mense/ diere deur vullis mag krap.^{✓4}
- Dit is onveilig omdat dit 'n fisiese gevaar vir kinders inhou.^{✓5}
- Swak vullisverwyderingsdienste sal dit moeilik maak om besigheid/ industrie/ toeriste na die area aan te trek^{✓6} en sal werksgeleenthede vir inwoners beperk^{✓7} en 'n negatiewe impak op die ekonomie het.^{✓8}
- Dit mag 'n negatiewe effek op die moraal van die gemeenskap hê.^{✓9}
- Dit kan water/ grondbesoedeling veroorsaak.^{✓10}
- Plastiek wat rondlê mag gevaarlik vir diere wees.^{✓11}
- Die eiendom in die area sal hul waarde verloor^{✓12} weens 'n gebrek aan diensverskaffing.
- Gebrek aan diensverskaffing mag protesaksie tot gevolg hê.^{✓13}
- Vullis wat nie verwyder word, mag in stormwater dreineringsstelsels beland, wat oorstromings mag veroorsaak.^{✓14}

(Enige 3)

(3)

*Toepassing, matig (Verken, p.182-183; Suksesvol, p.203-204)***2.10 Skryf 'n paragraaf om die styging in voedselpryse vanaf 2019 tot 2020 te regverdig.**

Inflasie^{✓1} veroorsaak dat die pryse van goedere en dienste styg. Soos lone styg, styg die koste van arbeid/ en die salarisuitgawe sal styg.^{✓2} Produksiekoste en die prys van grondstowwe styg^{✓3} en hierdie stygings word aan die verbruiker oorgedra. Die koste van brandstof/ diesel het gestyg^{✓4} dus styg vervoerkoste van die items.^{✓5} Elektriesiteitpryse het oor jare gestyg,^{✓6} wat die styging in voedselproduksiekoste tot gevolg gehad het^{✓7} wat gely het tot die styging basiese kleinhandelspryse.^{✓8} Sommige kleinhandelaars het hulle voedselpryse tydens die nasionale grendeltydperk opblaas.^{✓9} Beperkte voorraad van sekere voedselitems het tot prysverhogings gely.^{✓10} Vermindering in produksie van voedselitems het prysstygings tot gevolg gehad.^{✓11} Droogte^{✓12} in sekere dele van die land het tot 'n styging in voedselpryse gely.

(Enige 8)

(8)

*Analiserings, moeilik (Verken, p.166-168; Suksesvol, p.184-185)***LET WEL:** Trek EEN punt af indien die antwoord nie in 'n paragraaf geskryf is nie.**[40]**

VRAAG 3: VOEDSEL EN VOEDING**3.1 Definieer die term voedselbymiddels.**

Voedselbymiddels is natuurlike/ chemiesestowwe/ bestanddele^{✓1} wat doelbewus by produkte tydens die prosessering/ produksieproses gevoeg word, om 'n spesifieke funksie te verrig.^{✓2}

OF

Voedselbymiddels is stowwe/ ingredients^{✓3} wat by voedsel gevoeg word om hulle te preserveer/ geur/ tekstuur/ voorkoms te verbeter.^{✓4}

Onthou, maklik (Verken, p.92; Suksesvol, p.110)

(2)

3.2 Noem die oorsaak van Tipe 1 diabetes.

- Die pankreas selle is beskadig/ nie in staat^{✓1} om insulien te produseer nie.^{✓2}

- Dit is 'n genetiese/ oorerflike component.^{✓3}

(Enige 2)

Onthou, maklik (Verken, p.72; Suksesvol, p.80)

(2)

3.3 Noem DRIE maniere waarop *E. coli* in 'n voedselomgewing oorgedra kan word.

- Besmette voedsel te eet/ drink.^{✓1}
- Halfgaar vleis te eet.^{✓2}
- Ongepasteuriseerde (rou) melk te drink.^{✓3}
- Groente wat deur dieremis besmet is te eet.^{✓4}
- Besmette water te drink.^{✓5}
- Voedsel met besmette water af te spoel.^{✓6}
- Nie hande deeglik te was nadat die toilet besoek was/ voordat voedsel hanteer word.^{✓7}
- Kruiskontaminasie/ gereedskap wat nie deeglik gewas is nie.^{✓8}

(Enige 3)

Onthou, maklik (Verken, p.90; Suksesvol, p.106)

(3)

3.4 Bespreek die voordele wat die produksie van organiese voedsel op die natuurlike omgewing sal hê.

- Grondkwaliteit word verbeter.^{✓1}
- Watertoevoer word verbeter aangesien dit skoner bly omdat daar geen afloop van giftige chemikalieë/ grondwater word sonder chemikalieë gelaat.^{✓2}
- Daar is geen/ minder omgewingsbesoedeling/ verminder koolstofvoetspoor.^{✓3}
- Omgewingsvriendelike praktyke soos oeste rotasie/ wisselbou/ geen chemiese bemesting/ slegs natuurlike bemesting/ dieremis word gebruik sodat die omgewing volhou kan word.^{✓4}
- Minder brandstof^{✓5} word gebruik aangesien min/ geen brandstof word in die vervaardiging van organiese bemesting gebruik.^{✓6}

(Enige 4)

Verstaan, moeilik (Verken, p.104; Suksesvol, p.125)

(4)

3.5 Verduidelik hoe die DRIE nutriënte in die onderstaande lys van voedsels sal bydrae tot die voorkoming osteoporose.

- Kalsium✓¹ in melk/ bene van die vis sal die bene versterk/ vehoog beëindigtheid.✓²
- Fosfor✓³ in die melk sal die bene versterk/ help met die absorpsie van kalsium.✓⁴
- Die vitamien D✓⁵ in die melk/ ingemaakte vis sal help met die absorpsie van kalsium.✓⁶
- Proteïene✓⁷ in vis/ melk help met bindweefsel/ kollageensintese.✓⁸

(Enige 3x2)

(6)

*Verstaan, matig (Verken, p.76; Suksesvol, p.90)***LET WEL:** Versterk die bene kan slegs een punt toegeken word.**3.6 Gebruik die onderstaande tabel om 'n vergelyking te tref tussen die dieetverwante gezondheidstoestande hipoglukemie en hiperglukemie met verwysing na:**

	ASPEK	HIPOGLUKEMIE	HIPERGLUKEMIE
3.6.1	Bloedglukose-vlakke	Laag✓ (1)	Hoog✓ (1)
3.6.2	Oorsake	• Oorslaan van maaltye/ ongereelde etes✓¹ • Oormatige oefening✓² • Hoë GI voedsel op hul eie te eet✓³ • Pankreas produseer te veel insulien✓⁴	• Diabetes/ suiker in die bloed bou op in plaas van om in energie omgeskep te word✓¹ • Groot hoeveelhede hoë GI voedsel in een maaltyd te eet✓²

(Enige 2) (2)

(2)

(6)

*Onthou, matig (Verken, p.71; Suksesvol, p.78-79)***LET WEL:** Trek een punt af indien die antwoord nie in tabelformaat geskryf is nie.**3.7 Noem VIER maniere waarop voedselbestraling die rakleefyd van voedsel verleng.**

- Dit vertraag die rypwording van vrugte.✓¹
- Beheer die uitloop van uie/ knoffel/ aartappels.✓²
- Vertraag die vergroening van aartappels.✓³
- Dit vernietig insekte wat ontbytgraan besmet.✓⁴
- Geprosesseerde vleis benodig minder preserveermiddels wanneer dit geprosesseer word.✓⁵
- Dit vernietig/ deaktiveer Salmonella/ patogeniese bakterie/ skadelike organismes.✓⁶
- Vernietig insekte in of op tropiese vrugte wat ingevoer en uitvoer word.✓⁷

(Enige 4)

(4)

Verstaan, matig (Verken, p.105; Suksesvol, p.127)

3.8 Verduidelik hoe die regering en die gemeenskap voedselsekerheid tydens die 2020 nasionale grendel tydperk (lockdown) verseker het.

- Die winkels het oop gebly^{✓1} sodat mense elke dag toegang gehad het om voedsel aan te koop.^{✓2}
- Werklose mense het sosiale verligtingstoelae/ R350.00 ontvang^{✓3} om voedsel te koop^{✓4} en ander sosiale toelae was verhoog en verleng^{✓5} sodat mense basiese voedsel kon koop.
- Mense wat afgedank was of nie 'n salaris verdien het nie het WFV/ "TERS"^{✓6} ontvang sodat hulle aan kon hou om voedsel te koop.
- Voedselpakkies/ voedseldonasie^{✓7} was deur die staat/ skole/ NRO/ kerke/ gemeenskappe uitgedeel.
- Skool voedingskemas/ voedingsprogramme het aangehou terwyl skole gesluit was.^{✓8}
- Bure/ gemeenskappe het begin om mekaar met voedsel te ondersteun.^{✓9}
- Gemeenskapslede het hul eie groentetuine begin.^{✓10}
- Boere het aanhou boer, selfs tydens die nasionale grendeltydperk.^{✓11}

(Enige 5)

(5)

*Toepassing, matig (Verken, p.106-107; Suksesvol, p.128-129)***3.9 Analiseer die geskiktheid van die voedselitems in die maaltydplan vir 'n diabeet.**

- Gewone laevet jogurt bevat baie min suiker/ koolhidrate/ vet^{✓1} wat nie bloedglukosevlakke sal laat styg nie.^{✓2}
- Groen blaargroentes is baie laag in koolhidrate^{✓3} wat help met die regulering van bloedglukosevlakke.^{✓4}
- Bruinrys het 'n lae GI^{✓5} en is ryk in vesel^{✓6} wat koolhidraatmetabolism verbeter^{✓7} omdat glukose stadig in die bloed vrygestel word.^{✓8} Dit voorsien 'n geleidelike toevoer van glukose in plaas van 'n skielike energie-opstuwing (styging).^{✓9}
- Diabetes is 'n risiko faktor vir koronêre hartsiektes.^{✓10}
- Rooivleis is hoog in versadigde vette/ LDL (laedigtheids-lipoproteïene)^{✓11} wat die risiko van 'n hartaanval/ beroerte verhoog.^{✓12}
- Roomys is hoog in suiker/ hoë GI,^{✓13} wat die bloedglukosevlakke vinnig sal laat styg.^{✓14}

(Enige 7)

Gevolgtrekking: Die maaltydplan is geskik^{✓15} omdat die meeste voedselitems 'n lae GI het/ ryk is in vesel en help om bloedglukosevlakke te reguleer.

(1)

(8)

*Analiserings, moeilik (Verken, p.72-73; Suksesvol, p.82-83)***[40]**

VRAAG 4: KLEDING

4.1 Verduidelik die term *modegier*.

- 'n Styl wat aanklank vind onder 'n (groot) groep mense^{✓1} met groot entoesiasme en verdwyn dan baie vinnig.^{✓2}
- OF**
- Iets wat groot aanvraag het^{✓3} maar vir 'n baie kort tyd duur/ 'n baie kort lewensduur het/ slegs vir een seisoen duur.^{✓4}

Onthou, maklik (Verken, p.49; Suksesvol, p.51)

(2)

4.2 Verskaf DRIE riglyne om in ag te neem wanneer skoene vir die wêreld van werk gekoop word.

- Koop goeie gehalte (leer/ sweedsleer)/ duursame skoene.^{✓1}
- Kies klassieke styl skoene/ skoene met skoon, eenvoudige lyne.^{✓2}
- Kies gemaklike skoene/ wat goed pas.^{✓3}
- Koop skoene wat by kledingstukke in jou klerekas pas/ neutrale kleure is meer veelsydig.^{✓4}
- Skoene behoort dieselfde kleur/ donkerder as broeke/ some van rompe/ rokke te wees en moet by die kleur van die gordel inskakel.^{✓5}
- Geskik vir die werkomgewing/ tipe werk.^{✓6}

Onthou, maklik (Verken, p.55; Suksesvol, p.62)

(Enige 3)

(3)

4.3 4.3.1 Noem TWEE stadia in die modesiklus waardeur gesigs-maskers sedert Maart 2020, gegaan het.

- Die begin/ loods/ bekendstelling^{✓1}
- Toename/ opgang^{✓2}
- Die piek/ hoogtepunt^{✓3}

Verstaan, maklik (Verken, p.49-50; Suksesvol, p.50)

(Enige 2)

(2)

4.3.2 Verduidelik elk van die stadiums wat in VRAAG 4.3.1 genoem word.**Die begin/ loods/ bekendstelling**

- Gesigsmaskers was bekendgestel.✓¹
- Min mense/ welbekende persoonlikhede/ leiers (Ministers/ President) het gesigsmaskers begin dra.✓²
- Duur✓³
- Beperkte voorraad✓⁴ (Enige 2)

Die toename/ opgang

- Gesigsmaskers se gewildheid het toegeneem/ noodsaaklik geword.✓⁵
- Meer en meer mense het dit aanvaar om gesigsmaskers te dra.✓⁶
- Maskers het meer bekikbaar vir verbruikers geword.✓⁷ (Enige 2)

Die piek/ hoogtepunt

- Gesigsmaskers was in toenemende getalle geproduseer/massa geproduseer.✓⁸
- Gesigsmaskers het die hoogtepunt van gewildheid bereik/almal het dit gedra omdat dit verpligtend.✓⁹
- Gesigsmaskers het in winkels/ vanaf straatmouse beskikbaar geword.✓¹⁰
- Pryse het gedaal/ goedkoper/ meer bekostigbaar✓¹¹ geword.
- Groot verskeidenheid beskikbaar.✓¹² (Enige 2) (4)

Toepassing, matig (Verken, p.49-50; Suksesvol, p.50)

LET WEL: Leerders kan oor enige twee stadia skryf.

4.4 Bespreek die veelsydigheid van die baadjie as 'n klereitem om werk toe te dra.

- Dit kan met verskillende kleur/ hempde/ broeke/ rompe/ rokke/ dasse✓¹ gemeng en pas word.✓²
- Dit kan in alle seisoene gedra word.✓³
- Dit kan met informele/ formele broeke/ rompe/ rokke/ hempde/ bloese gedra word.✓⁴
- Dit kan met swart/ bruin/ vlootblou skoene gedra word.✓⁵
- Die eenvoudigheid van die baadjie maak dit geskik om professioneel of informeel gedra te word.✓⁶
- Dit is 'n klassieke✓⁷ item wat vir baie jare/ met verskillende modes gedra kan word.✓⁸ (Enige 5) (5)

Toepassing, matig (Verken, p.57-59; Suksesvol, p.64-65)

4.5 Bespreek hoe die hergebruik van klereitems sal bydra tot 'n volhoubare omgewing.

- Die hergebruik van klere beteken dat nuwe klere/ kledingstukke/ tekstiele nie geproduseer hoef te word nie✓¹ omdat minder nuwe kledingstukke gemaak sal word.✓² Dit verseker dat minder natuurlike hulpbronne gebruik hoef te word✓³ aangesien kledingstukke hergebruik word.
- Daar is minder skade aan die omgewing/ dit is omgewingsvriendelik✓⁴ aangesien minder onbruikbare tekstiele in stortingssterreine sal beland✓⁵ en dit verminder die koolstofvoetspoor.
- Minder chemikalieë/ kleurmiddels/ bleikmiddels word gebruik omdat minder nuwe klere vervaardig sal word.✓⁶ Dit sal grondbesoedeling✓⁷ en waterbesoedeling verminder.✓⁸
- Minder water✓⁹ en elektrisiteit✓¹⁰ word gebruik omdat die vervaardiging van nuwe klere verminder word.
- Minder vervoer✓¹¹ word benodig om klere te vervoer wat lugbesoedeling verminder.✓¹²

(Enige 4)

(4)

*Analiserings, moeilik (Verken, p.62; Suksesvol, p.71)***[20]**

VRAAG 5: BEHUISING EN INTERIEUR**5.1 Noem DRIE uitgawes waarvoor die heffing gebruik word.**

- Betaal lone en salarisse van personeel wat vir die kompleks werk.✓¹
- Instandhouding van geboue/ gemeenskaplike areas.✓²
- Betaal water vir die gemeenskaplike areas.✓³
- Betaal vir elektrisiteit vir die gemeenskaplike areas.✓⁴
- Betaal heffings en belasting (gemeenskaplike areas).✓⁵
- Betaal versekering vir die gemeenskaplike areas.✓⁶
- Ongelukke of beskadeging van die eiendom/ kompleks✓⁷
- Veiligheid en sekuriteit✓⁸ (van die kompleks). (Enige 3) (3)

Onthou, maklik (Verken, p.122; Suksesvol, p.140)

5.2 Teken die onderstaande tabel en verduidelik die voordele verbonde aan koop en huur van eiendom onder die volgende opskrifte:

	5.2.1 EIENAARSKAP	5.2.2 BELEGGINGS
Koop	Word die eienaar van die eiendom.✓ ¹ (1)	Goeie belegging/ akkumuleer rykdom/ waarde van die eiendom verhoog/ kan aan die kinders nagelaat word.✓ ⁴ (1)
Verhuur	Verhuurder bly die eienaar van eiendom✓ ² (Die huurder besit nie die eiendom nie) (1)	Dit is 'n belegging/ bate vir die verhuurder.✓ ⁵ (Die huurder help om die eienaar se verbandlening af te betaal) (1)
Huur	Nie die eienaar nie dus is daar minder verantwoordelikheid/ instandhouding/ minder maandelikse uitgawes/ makliker om te verhuis.✓ ³ (1)	Dit is goekoper om te huur omdat daar minder maandelikse uitgawes is en die geld wat gespaar was kan belê word.✓ ⁶ (Enige 1) (1)

Onthou, maklik (Verken, p.118, 122; Suksesvol, p.137, 140)

LET WEL: Trek een punt af indien die antwoord nie in tabelformaat geskryf is nie.
: Enige TWEE vir eienaarskap en TWEE vir Beleggings.

5.3 5.3.1 Identifiseer die stoof wat die meeste nie-menslike energie verbruik.

Stoof A✓

Verstaan, maklik (Verken, p.139; Suksesvol, p.160)

(1)

5.3.2 Gee 'n rede vir die antwoord in vraag 5.3.1.

Stoof A gebruik gas sowel as elektrisiteit,✓ terwyl stoof B slegs gas gebruik.

Verstaan, maklik (Verken, p.139; Suksesvol, p.160)

(1)

5.3.3 Verduidelik waarom stoof B die mees geskikste keuse is.

- Gas maak voedsel vinniger gaar/ verskaf kitshitte en sal tyd bespaar.✓¹
- Dit kan tydens beurtkrag gebruik word.✓²
- Die hele stoof gebruik gas en dit sal elektrisiteit✓³ en koste bespaar omdat gas goedkoper✓⁴ as elektrisiteit is. (Enige 3) (3)

Verstaan, matig (Verken, p.134,136; Suksesvol, p.160)

5.3.4 Bereken die totale prys van stoof B as dit gekoop word op 'n afbetalingskooptransaksie. Toon ALLE berekenings.

$$\begin{aligned} R\ 400,00 \times 24 \checkmark^1 &= R9600 + R395 \checkmark^2 \text{ (deposito)} \\ &= R9\ 995,00 \checkmark^3 \end{aligned}$$

OF

$$\begin{aligned} R395 \checkmark^4 + (R400,00 \times 24) \checkmark^5 \\ R395 + R9\ 600,00 \\ = R9\ 995,00 \checkmark^6 \end{aligned} \quad (3)$$

Toepassing, matig (Verken, p.148; Suksesvol, p.162)

5.4 Verduidelik die moontlike finansiële impak van die 2020 nasionale grendel tydperk op die verhuurders van eiendom.

Verhuurders:

- Geen uitsetting van huurders kon plaasvind, indien hulle nie die huur kon betaal nie.✓¹
- Verlies aan inkomste van die verhuurde eiendom✓² indien huurders nie die huur kon betaal nie.
- Dit kon moeilik wees om nuwe huurders te vind✓³ indien huurders uitgetrek het.
- Sommige huurder kon verhuis het om met familieledes te woon en eiendomme kon sonder toesig gelaat was.✓⁴ Dit kon aanleiding gee tot vandalisme,✓⁵ en onvoorsiene uitgawes om skade te herstel.✓⁶
- Verhuurders was moontlik nie in staat om tariewe en erfbelasting/ instanthoudings te betaal nie.✓⁷
- Verhuurders kon gedwing was om die huurbedrag te verminder✓⁸ om nuwe huurders aan te trek.✓⁹
- Verhuurders mag dalk nie in staat was om die eiendom se verbandlening/ huislening te bekostig nie✓¹⁰ en kon vir onderbreking in betaling gevra het wat meer skuld/ rente op verbandbetaling tot gevolg kon hê.✓¹¹
- Hulle moes dalk die eiendom teen laer/ onder die markwaarde se prys verkoop✓¹² en 'n verlies op die oorspronklike eiendom se koop/ markwaarde prys ly.✓¹³
- Rentekoerse was verminder wat laer verbandterugbetaling✓¹⁴ tot gevolg gehad het, verband kon vinniger afbetaling word.✓¹⁵ (Enige 5) (5)

Analiserings, moeilik (Stelling)

[20]

VRAAG 6: ENTREPRENEURSKAP**6.1 Definieer die term *winsopslag*.**

Die bedrag/ persentasie^{✓1} wat by die kosprys van goedere gevoeg word om die bokoste/ oorhoofse uitgawes/ bedryfskoste^{✓2} te dek en steeds geld oorlaat om 'n wins te maak.^{✓3} (Enige 2) (2)

Onthou, matig (Verken, p.37; Suksesvol, p.39)

6.2 Verduidelik waarom die higiëne van werkers so belangrik is in die werksomgewing.

- Gereelde was van hande voorkom die verspreiding van moontlike siektes.^{✓1}
- Higiëne is baie belangrik sodat werkers veilig en gesond is terwyl hulle werk.^{✓2}
- Gesonde werkers verminder afwesighede/ verseker aanhoudende produktiwiteit.^{✓3}
- Higiëne verseker netheid in die werkplek wat besmetting deur mikroörganismes in 'n voedselomgewing voorkom/dat garing en kleeidstof skoon gehou word.^{✓4}
- Om te verseker dat die produkte wat vervaardig word veilig en gesond is vir verbruikers.^{✓5}
- Higiëne van 'n individu is ook belangrik sodat ander kollegas nie deur swak higiëne geaffekteer word nie.^{✓6} (Enige 3) (3)

Verstaan, matig (Verken, p.18; Suksesvol, p.22)

6.3 Verduidelik hoe gereelde/roetine instandhouding van toerusting tot voordeel van enige besigheid is.

- Voorkom dat dit onverwags tydens produksie onklaar raak.^{✓1}
- Verseker aanhoudende vloei van produksie.^{✓2}
- Verminder herstelwerk en onbeplande instandhouding.^{✓3}
- Gereelde instandhouding is goedkoper as regstellende instandhouding. ^{✓4}
- Sal 'n verlies van inkomste voorkom.^{✓5}
- Die lewensduur van die toerusting sal baie langer wees.^{✓6}
- Kan ongelukke in die werkplek voorkom.^{✓7} (Enige 3) (3)

Toepassing, matig (Verken, p.25; Suksesvol, p.25)

6.4 Verduidelik die doel van voorraadbeheer in 'n besigheid.

- Om te verseker dat die besigheid nie te veel voorraad aanhou nie✓¹ omdat meer spasie vir voorraad dalk benodig sal word✓² en voorraad mag beskadig/ bederf word.✓³
- Om kontantvloei probleme te voorkom omdat geld in voorraad vasgevang is.✓⁴
- Om diefstal van voorraad te voorkom.✓⁵
- Produksie sal nie gestaak word omdat daar 'n tekort aan grondstowwe is nie/ as gevolg van 'n tekort aan grondstowwe.✓⁶
- Om te verseker dat die korrekte gehalte/ hoeveelheid grondstowwe aangekoop word.✓⁷
- Om vermorsing te verminder/ voorkom inkomste verlies✓⁸
- Die koste van die opberging van die finale/eindprodukte te minimaliseer.✓⁹

(Enige 3) (3)

Verstaan, matig (Verken, p.19; Suksesvol, p.23)

6.5 6.5.1 Verduidelik hoe hierdie besigheid tot stand gekom het.

- Hy het 'n bietjie geld gespaar om blomme te koop.✓¹
- Khanye het mooi blomme bewonder.✓²
- Hy het blommerangskikings vir sy aanbiddingsplek begin maak.✓³

(Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, p.7-8; Suksesvol, p.10-11; Scenario)

6.5.2 Identifiseer Khanye se teikenmark.

- Gemeentelede✓¹
- Mense wat troues/ partytjies organiseer/ gebeurtenis beplanners✓²
- Geskenkwinkels✓³

(Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, p.34; Suksesvol, p.11; Scenario)

6.5.3 Bespreek die volgende faktore wat bygedra het tot die sukses van Khanye se besigheid:

(a) Finansiële hulpbronne

Hy het sy spaargeld (finansies)✓¹ gebruik om blomme te koop toe hy met die besigheid begin het en hoef nie huur te betaal nie.✓²

(2)

(b) Beskikbare werksruimte

Hy het sy ma se eetkamer✓¹ gebruik om die blomme te rangskik en die tuin✓² gebruik om groenigheid te kweek.

(2)

Toepassing, maklik (Verken, p.35-36; Suksesvol, p.18, Scenario)

6.5.4 Gee die voordele verbonde aan die opleiding van die werklose buurman.

- Dit skep werksgeleenthede/ inkomste vir die buurman.✓¹
- Dit is goedkoper om die buurman op te lei as om 'n professionele bloemis te huur.✓²
- Dit verbeter die werkgehalte/ blommerangskikkings.✓³
- Dit het produktiwiteit verhoog.✓⁴
- Die buurman kan onafhanklik werk/ verbeterde vaardigheid.✓⁵
- Dit het gehelp om vermorsing van blomme/ verpakkingsmateriaal te verminder.✓⁶
- Dit het die werker/ buurman se moraal/ werksbevrediging verbeter/ die buurman gemotiveer.✓⁷ (hom beter oor homself laat voel) (Enige 3) (3)

Onthou, maklik (Verken, p.25; Suksesvol, p.26)

6.5.5 Verduidelik waarom sy besigheid 'n aantrekkingskrag het vir sy kliënte.

- Khanye hou homself op hoogte van blommerangskikkings-neigings✓¹ dus bly hy relevant/ modieus.✓²
- Hy rangskik die blomme presies soos sy kliënte dit wil hê✓³ dit skep kliënte bevrediging/ bevredig kliënte se behoeftes.✓⁴
- Die blomme was altyd vars✓⁵ omdat hy dit van 'n plaaslike blommeboer gekoop het.✓⁶
- Die blomme word voeg oor naweke afgelewer✓⁷ dus hoef kliente nie geld/ vervoerkoste te bestee vir die afhaal daarvan nie/dis is dit gerieflik vir kliënte.✓⁸
- Hy gebruik 'n verskeidenheid aantreklike verpakkings.✓⁹
- Bio-afbreekbare verpakking is ekovriendelik.✓¹⁰ (Enige 6) (6)

Toepassing, matig (Verken, p.13; Suksesvol, p.20; Scenario)

6.5.6 Verskaf redes vir elk van die volgende:**(a) Konstante winsgewendheid regdeur die jaar.**

- Aanbiddingsplek/ gemeentelede koop regdeur die jaar blomme.✓¹
- Troues/ partytjies vind regdeur die jaar plaas.✓²
- Geskenkwinkels word regdeur die jaar bedryf.✓³ (Enige 2) (2)

(b) Drastiese toename in winsgewendheid gedurende sekere tye van die jaar.

- Op Moedersdag/ Valentynsdag koop mense normaalweg meer blomme vir hul geliefdes.✓¹
- Hy het 'n kontrak met 'n geskenkwinkel gehad om blomme te voorsien.✓²
- Daar is meer troues/ partytjies aan die einde van die jaar.✓³ (Enige 2) (2)

Toepassing, matig (Verken, p.35; Suksesvol, p.34; Scenario)

6.5.7 Regverdig die volgende stelling:**Khanye is 'n verantwoordelike verbruiker.**

- Khanye gebruik/ hergebruik die blare van die blomme as kunsmis/ kompos✓¹ dus word afval hergebruik.✓²
- Hy koop blomme vanaf 'n organiese plaas✓³ dus dra dit by tot volhoubare verbruik/ bekerming van die omgewing.✓⁴
- Hy gebruik bamboestoutjies✓⁵ wat ekovriendelik is/vereis nie plaagdoders/ onkruidodders/ besoedel nie die grond nie.✓⁶
- Hy kweek sy eie groenigheidkoop✓⁷ en koop blomme plaaslik✓⁸ wat die behoefte aan vervoer, dus besoedeling verminder/ bydra tot die koolstofvoetspoor.✓⁹
- Khanye gebruik bio-afbreekbare verpakking✓¹⁰ wat nie die omgewing beskadig nie.✓¹¹ (Enige 8) (8)

*Analiserings, moeilik (Verken, p.28; Suksesvol, p.26; Scenario)***[40]**

TOTAAL AFDELING B: 160
GROOTTOTAAL: 200